

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Bakalářská práce

**VNÍMÁNÍ ROCKOVÉ HUDBY U ŽÁKŮ STARŠÍHO
ŠKOLNÍHO VĚKU**

Michaela Dlouhá

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 2012.

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala za pomoc, cenné rady a připomínky vedoucí práce Doc. PaedDr. Marii Slavíkové CSc., dále svému kamarádovi Bc. Vojtěchu Kudrlemu za pomoc při překladu cizojazyčného resumé a v neposlední řadě mé rodině a přátelům za podporu při studiu.

Obsah

Úvod.....	6
2 Historicko-společenská funkce hudby	7
3 Rocková hudba - vymezení pojmu, základní charakteristika a stručný vývoj žánru	8
3.1 Populární hudba 50. let - Rock & Roll.....	8
3.2 Populární hudba 60. let se zaměřením na rock	10
3.3 Populární hudba 70. let se zaměřením na rock	14
3.4 Populární hudba 80. let až do současnosti se zaměřením na rock	16
4 Populární hudba a výuka ve škole	20
5 Vnímání hudby dítětem	22
6 Výzkum.....	24
6.1 Cíl výzkumu, výběr výzkumného vzorku	24
6.2 Výběr hudebních ukázek.....	25
6.3 Výběr metod výzkumu	26
6.3.1 Sémantický diferenciál	27
6.4 Realizace výzkumu	28
6.5 Výsledky výzkumu a jejich interpretace	29
6.5.1 Výsledky výzkumu žáků 8. třídy	29
6.5.2 Výsledky výzkumu žáků 9. třídy	34
6.5.3 Porovnání žáků 8. a 9. třídy	39
Závěr	44
Seznam použité literatury a pramenů.....	46

Resumé.....	48
Seznam obrázků.....	49
Seznam příloh	50

Úvod

Hudba všech podob, směrů i stylů působila na člověka jakéhokoliv věku. Provázela a provází nás každodenním životem od narození až do konce života. Já sama si život bez hudby nedokážu představit, to byl také důvod zvolit si téma bakalářské práce „Vnímání rockové hudby u žáků staršího školního věku“. Zajímalo mě, jak jsou žáci osmé a deváté třídy schopni vnímat a hodnotit jimi tolik vyžadovanou rockovou hudbu z let 60. až do současnosti. Během mé pedagogické praxe, vyučuji zpěv a elektronické klávesové nástroje na základní umělecké škole, jsem se již několikrát setkala s prosbou žáků, že chtějí hrát nebo zpívat rockovou hudbu. Proto se v této práci budu zabývat problémy vnímání rockové hudby u dívek a chlapců z osmé a deváté třídy, které budu zkoumat teoreticky i hudebně pedagogickým výzkumným šetřením.

V první části práce nejdřív sdělím něco málo o funkcích hudby, protože v rockové hudbě se jich objevuje hned několik. Dále osvětlím vývoj rockové hudby od jejího vzniku až do současnosti. V každém desetiletí vyzdvihnu interprety, o nichž si myslím, že patří mezi nejznámější nebo nejlepší ve svém žánru a období, a ty, kteří se velkou měrou zasloužili o posun rockové hudby kupředu. Vzhledem k tomu, že bakalářská práce obsahuje i výzkumnou část, zaměřím se i na výuku populární hudby ve škole a vnímání hudby dítětem.

V závěru práce bude samotný výzkum, od kterého očekávám, že se dozvím odpověď na mnou často kladenou otázku „Jak děti vnímají jejich oblíbenou hudbu, dokážou jí vnímat nejen jako kulisu, ale přemýšlet nad tempem, textem, její krásou, zajímavostí a rozmanitostí?“, nebo „Je obliba této hudby u nich jen přetvářkou a snahou o to, aby „zapadli“ do kolektivu?“.

2 Historicko-společenská funkce hudby

Hudba nás provázela od prvopočátků vzniku světa, ať už to byly pouze zvuky vydávané zvířaty, šum vody a lesů nebo varovný křik lovců mamutů. Hudba nás provází každým dnem a snad možná i každým krokem. Podle Sedláka¹ není společenský význam hudby třeba zvlášť dokazovat, uvádí, že hudba je dílem lidských generací, že zpěv a hudba provázejí lidstvo od jeho vzniku a podílejí se na jeho revolučních a sociálních zápasech.

A co to vlastně funkce hudby je? Podle Ivana Poledňáka je funkce hudby definována jako „souhrnné označení pro určitý typ vztahů jak uvnitř hudebních struktur, tak zejména mezi těmito strukturami a jejich okolím, především pro působení hudby na člověka a společnost.“²

Ve své práci se budu zabývat tématem hudby rockové a jejího vnímání staršími žáky. Rockový žánr patří do populární hudby, které lze podle Ivana Poledňáka³ přisoudit funkce estetická, výchovná, vzdělávací, zábavná, taneční a užitková. Osobně si myslím, že této hudbě lze přisoudit i funkce stimulační, mravní, etická, hodnotící, vyjadřovací, dále například výrazová, emocionální, náladotvorná, sdělovací, umělecká, sociální, sjednocovací a dekorativní.

Domnívám se, že všechny výše uvedené funkce se objevují buď ve výuce hudební výchovy na základní škole anebo při poslechu a vnímání rockové hudby.

¹ SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. Praha: Supraphon, 1974. ISBN neuvedeno.

² POLEDŇÁK, Ivan. *Stručný slovník hudební psychologie*. 1. vyd. Praha, 1984, str. 70

³ Populární hudba a škola. Sborník příspěvků z konference v Praze, květen 1999. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2000. ISBN 80-7290-013-7.

3 Rocková hudba - vymezení pojmu, základní charakteristika a stručný vývoj žánru

V této kapitole pro přehlednost uvedu stručnou charakteristiku žánru a jeho vývoj. V každém jednotlivém období pak zmíním informace o jednotlivých kapelách či interpretech, u kterých si myslím, že se velkou měrou podíleli na vývoji žánrů daného desetiletí a patřili k největším „špičkám“ tohoto období.

Jedním z hlavních žánrů populární hudby je rock, který má své kořeny spjatý s Rock & Rollem, Rythm & Blues a country hudbou. Hlavními nástroji, objevující se v rockové hudbě, jsou elektrická kytara, baskytara, bicí nástroje a klávesové nástroje. Hlavním cílem tohoto žánru je zaujmout co největší počet posluchačů.

Mezi základní funkce této hudby patří sociálně komunikační, pohybově stimulační, psychicky stimulační, poznávací, výchovná a dekorativní.

3.1 Populární hudba 50. let - Rock & Roll

Základem rockové hudby je Rock & Roll⁴ (dále jen R & R). R & R se vyvíjel především ve Spojených státech a Velké Británii. Nástrojové obsazení R & R je kytara, bicí nástroje, baskytara, piano a saxofon. „Rozvoj R&R byl ovlivněn několika činiteli, a to rozvojem nových způsobů záznamu, rozvojem sítě masových sdělovacích prostředků, novou technologií hudebních nástrojů, rozvojem sdělovacích prostředků a hudebního průmyslu, snahou mládeže po odlišnosti. Hudební charakteristika R&R - jednoduchá harmonie, jednoduchá výrazná melodika, přehledná rytmika, akcent na sudé doby, exaltovaný⁵ zpěvní přednes, stoupající intenzita zvuku, snížení věkové hranice obecnosti, snaha po nekomerčnosti, rebelantství, snaha vyhýbat se banalitám a

⁴ Rock & Roll = americký hudební sloh vzniklý prolínáním černošské a bělošské lidové tančící hudby, vyznačující se jednoduchostí a strhující rytmičností

⁵ exaltovaný = nadšený, zanícený, vzrušený, přepjatý

„přeslazené“ produkci.“⁶ Mezi nejvýznamnější představitele patří Bill Haley (zpěvák), Jerry Lee Lewis (zpěvák, klavírista), Elvis Presley (zpěvák, kytarista), Fast Domino (zpěvák, klavírista), Buddy Holly (zpěvák, kytarista) a Chuck Berry (zpěvák, kytarista).

Elvis Presley (1935 - 1977)

Americký zpěvák a kytarista známý jako „Král R & R“ se narodil 8. ledna 1935 jako druhý ze dvojčat, kdy se jeho bratr narodil již mrtvý a Elvis tak byl vychován jako jediné dítě. V roce 1954 ho objevil majitel nahrávacího studia Sun Records, Sam Philips, který v Elvisovi našel bílého zpěváka s černošským hlasem. V roce 1955 přechází k manažerovi Tomu Parkerovi, podepisuje smlouvu s nahrávací společností RCA Records a už v roce 1956 byl mezinárodní senzací. V březnu 1958 nastupuje vojenskou službu v Německu, kde potkává svou budoucí manželku Priscillu Bealieu. Po návratu z vojenské služby, r. 1960, je R&R na ústupu a Elvis se obrací spíše k pomalým baladám. Byl zaměřen i na filmovou práci, mezi nejvýznamnější filmy patří „Love Me Tender“, „King Creole“, „Jailhouse Rock“. Umírá 16. srpna 1977 ve svém domě nazvaném Graceland v Memphisu.

Buddy Holly (1936 - 1959)

Americký zpěvák a kytarista, je považován za velkého průkopníka R & R.

Bill Haley (1925 - 1981)

Zpívající diskžokej, který nahrál skladbu „Rock The Point“ označovanou za první R & R nahrávku. Éru R & R odstartoval nahrávkami „Rock Around The Clock“ (1955) a „Shake, Rattle and Roll“ (1955).

⁶ KUHN, Tomáš. *Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy*. 1. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011, str. 113

Jerry Lee Lewis (1935)

Americký zpěvák a pianista. Jako malý měl pouze jednu nebo dvě lekce na klavír, ale jeho učitel chtěl, aby nehrál podle svého vlastního stylu, tak se Jerry učil z rozhlasového juke-boxu⁷. Hudební inspiraci má z boogie-woogie⁸, country a gospelů. Je označován za zakladatele tzv. piano-rocku.

Fast Domino (1928)

Americký černošský zpěvák a pianista představující žánry R & B⁹, R & R a boogie-woogie. Mezi jeho největší úspěch patří skladba „Blueberry Hill“.

Chuck Berry (1926)

Americký zpěvák, autor písní, kytarista. Jeho největšími hity jsou píseň „Johnny B. Goode“ a „Meybelline“

3.2 Populární hudba 60. let se zaměřením na rock

Ve vývoji populární hudby jsou 60. léta pokládána za nejvýznamnější období. S touto vlnou přichází i nové tance, jako například twist¹⁰. V rockové hudbě této doby je stále sílící postavení elektrické kytary, začíná se zde používat kytarová páka, zvaná tremolo nebo vibráto (umožňuje pohybovat při hře kobylkou a tím mění výšku znějících tónů). V tomto období ovlivnili světovou rockovou hudbu především The Beatles. Americkou odpovědí na evropské The Beatles byla skupina The Beach Boys se stylem West Cost a

⁷ juke-box = hrací hudební automat

⁸ boogie-woogie = zvláštní způsob interpretace blues (původně klavírní znění, později orchestrální), charakterizovaný stále se opakující basovou figurou a často tečkovaným osminovým rytmem

⁹ R & B = Rythm & Blues = styl kombinující prvky jazzu, gospelu a blues

¹⁰ twist = moderní společenský tanec ve čtyřdobém taktu, bez vzájemného držení dvojic, původem z USA

skupina Monkees. C & W¹¹ přijímala prvky rocku, mezi největší osobnosti C & W patří kytarový virtuóz Jimi Hendrix. Tento směr dal základy pro vznik hard rocku¹² a později o něco „tvrdšímu“ stylu heavy metalu¹³. Vývoj rockové hudby nezaostával ani u nás, vévodili zde osobnosti jako například Miki Volek, Pavel Bobek, Yvonne Přenosilová a Petr Janda se skupinou Olympic.

Během 60. let se zrodily další rockové hudební styly, jako například psychedelický rock¹⁴, kde se hojně užívá elektronicky získávaných zvuků a efektů, rozsáhlá improvizovaná sóla s neustále stupňovaným účinkem, popřípadě světelné efekty vytvářenými barevnými světly a projekcí pohyblivých a proměnlivých tvarů. Textová složka písní tohoto stylu vzniká nejčasněji pod vlivem drog. K hlavním představitelům patří skupiny Who a The Doors, zpěvák a kytarista Eric Clapton, zpěvačka Janis Joplin a fenomenální kytarista Jimi Hendrix.

Mezi další hudební styl v této době patří i jazz rock¹⁵, který jakožto velmi kvalitní hudba, přitáhl obrovské množství fanoušků. Rockoví hudebníci přijímají z jazzu zejména sklon k vytváření rozsáhlejších improvizovaných ploch a sól. Podlehl mu například Miles Davis nebo Frank Zappa, skupiny Chicago a Blood.

K nejznámnějším hudebním seskupením 60. let patří Rolling Stones, The Animals, The Beatles, The Doors, Chicago, Who, Olympic, Jimi Hendrix, Frank Zappa, Miles Davis, Eric Clapton, Janis Joplin, Yvonne Přenosilová, Miki Volek, Pavel Bobek, Petr Janda a mnoho dalších.

¹¹ C & W = Country & Western = souhrnné označení pro lidovou i uměleckou bělošskou americkou hudbu, vycházející z písňových tradic evropských přistěhovalců zejména britského původu

¹² hard rock = rock, ve kterém převládá rytmická stránka nad melodickou, tvrdý rock

¹³ heavy metal = styl rockové hudby zdůrazňující co nejtvrdší výraz, jednoduché a rázné instrumentální riffy (= melodicky prostá krátká fráze, zpravidla nepřetržitě opakovaná), zvláště pak zvukovou intenzitu

¹⁴ psychedelický rock = hudba, která se pokouší vyvolat v posluchačích komplexní psychofyzické stavy, obdobné stavům vyvolávaným halucinogenními drogami

¹⁵ jazz rock = větev rocku, vzniklá koncem 60. let několika cestami, a to spojením bělošského blues s jazzem nebo vlivem zvýšeného zájmu jazzových hudebníků o možnosti rocku

Rolling Stones (1962)

Britská rocková kapela. Proslavila se jako protipól skupiny The Beatles. Název skupiny údajně vznikl podle názvu písničky Muddyho Waterse „Rollin' Stone“. Styl jejich hudby vychází především z R & R. Mezi hlavní jádro kapely patří zpěvák Mick Jagger a kytarista Keith Richard

The Beatles

Anglická R & R skupina The Beatles byla založená v roce 1957 Johnem Lennonem. Jako v každém seskupení se během působení kapely měnilo obsazení, ale ustálené složení bylo: Paul McCartney (zpěv, basová kytara), George Harrison (sólová kytara, zpěv), Ringo Star (bicí) a John Lennon (doprovodná kytara, zpěv). V roce 1964 se dostali i na americkou scénu a poprvé cestují do USA. Nejslavnější píseň „Yesterday“ nahráli se smyčcovým kvartetem, čímž propojili nonartificiální¹⁶ a artificiální¹⁷ hudbu. „Beatles smazali hranice mezi artificiální a nonartificiální hudbu a některé jejich písně jsou srovnávány s písněmi Franze Schuberta nebo Roberta Schumanna.“¹⁸

The Animals

Britská původně R & B skupina založená členy Eric Burdon (zpěv), Hilton Valentine (kytara), Alan Price (klávesy), Chas Chandler (baskytara), John Steel (bicí). Po mnoha personálních změnách a změnách názvů fungují dodnes (ale už ve zcela jiném obsazení). Mezi jejich nejznámější písně patří „The House Of The Rising Sun“ a „Baby Let Me Take You Home“.

¹⁶ nonartificiální = neumělecký

¹⁷ artificiální = umělecký, vážný

¹⁸ KUHN, Tomáš. *Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy*. 1. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011, str. 120

The Doors

Americká skupina hrající psychedelický rock, založená v roce 1965 v Los Angeles, skládá se ze členů Ray Manzarek (klávesové nástroje), Jim Morrison (zpěv), Robby Krieger (kytara) a John Densmore (bicí). Mezi nejznámější skladby patří „Break On Trough“ a „Light My Fire“.

Chicago

Americká poprocková skupina, založená ve státě Illinois ve městě Chicago. Původní sestava kapely byla Walter Parazaider (saxofon), James Pankow (trombon), Lee Loughnane (trubka), Terry Kath (kytara),

Who

Britská hudební skupina, založená v roce 1964, která se proslavila první rockovou operou. Jedním z jejich nejznámějších „kousků“ je ničení hudebních nástrojů po skončení koncertu.

Olympic

Česká skupina vzniklá, v roce 1963 prolnutím skupin Karkulky a Big Beat Quintettu. Až do roku 1968 těžila skupina Olympic ze zahraničního repertoáru, v této době to byla skupina, která působila spíše jako doprovodné těleso různých zpěváckých osobností (Pavel Bobek, Miki Volek, Yvonne Přenosilová).

Tato skupina působí na české scéně od jejího vzniku až doposud, jako každá kapela však za tuto éru měla spoustu obměn, pádů i vrcholů slávy. V dnešní době ji můžeme vidět vystupovat na jejich turné po celé České republice i na různých festivalech.

Mezi současné členy kapely patří Petr Janda (kytara zpěv), Milan Broum (baskytara), Milan Peroutka (bicí) a Jiří Valenta (klávesové nástroje).

3.3 Populární hudba 70. let se zaměřením na rock

V tomto desetiletí se událo v populární hudbě hodně věcí. Rozpadli se Beatles, tragicky zemřeli Jim Morrison a Jimmi Hendrix, ale i přes tyto tragické chvíle se hudba vyvíjela kupředu. Rocková hudba se dále rozvíjí, snaží se o zachycení osamělosti člověka i uprostřed davu. Na přelomu desetiletí navázali na počátky hard rocku Led Zeppelin a propracovali se sem i Deep Purple, Black Sabbath a Uriah Heep. Na hard rock navázal heavy metal a začalo se experimentovat s výrazovými prostředky rocku, z čehož vznikl progresivní rock¹⁹ nebo též art rock, tohoto směru se držely kapely jako Yes, Genesis, Pink Floyd a další. Nutno podotknout, že skupině Queen se v tomto desetiletí podařilo udržet neotřesitelnou pozici v oblasti popu a rocku.

S dalším vývojem elektronických nástrojů nastoupil tzv. elektronický rock²⁰ v čele s německými soubory Kraftwerk a Tangerine Dream, na které ve druhé polovině tohoto desetiletí navázali britští Depeche Mode se stylem new romance²¹.

Vývoj populární hudby v tomto desetiletí nebyl pouze u rockové hudby, ale velký rozmach zaznamenala hudba disco²² v popředí s kapelami Boney M, Bee Gees a jako hlavní skupina ABBA.

¹⁹ progresivní rock = styl rockové hudby vycházející z psychedelického rocku, měl ambici povznést rockovou hudbu na vyšší uměleckou úroveň a snahu dokázat, že se může vyrovnat klasické a současné hudbě

²⁰ elektronický rock = hudební styl, kde se používají uměle vytvořené zvuky, jako například syntezátory, samplery a bicí automaty

²¹ new romance = typ anglické nové vlny, vyjadřující depresi z nevydařeného punkového protestu proti společnosti, a proto v počátečním stadiu staví na pesimistické tematice textů. Hudba důsledně staví na využití elektronických nástrojů, melodika vychází z podnětů hudby romantismu .

²² disco = hudba určená především k tanci. Typickými znaky je strojově přesná rytmika (často elektronická), efektní a střídá aranžmá, využívající smyčců i syntezátorů.

Po vlně disco oživil rockovou scénu nástup punku²³, který „radikálně změnil tvář rockové scény a kromě generačního protestu měl i sociálněkritický náboj.“²⁴

Jim Morrison

Americký zpěvák, který se narodil 8. 12. 1943, leader kapely The Doors - s ním se proslavil, textař a básník. Během živých vystoupení improvizoval básnickými vsuvkami.

Black Sabbath

Anglická skupina vzniklá v roce 1968 a s různými obměnami fungující až dosud. Je považována za zakladatele heavy metalu. Mezi její původní členy patří: Ozzy Osbourne - zpěv, Tony Iommi - kytara, Terrance Guttery - baskytara a Bill Ward - bicí.

Led Zeppelin

Hard rocková skupina pocházející z britských ostrovů založená v roce 1968. Mezi její členy patří: Robert Plant, Jimmy Page, John Paul Jones a John Bonham.

Queen

Britská rocková skupina založená v roce 1968 tehdy ještě pod názvem Smile. V roce 1971 si, po několika neúspěšných pokusech najít hráče na basovou kytaru vybrali Johna Deacona. Pak nastal čas změnit název kapely a tak se ze Smile přejmenovali na Queen.

²³ punk (punk rock) = všeobecný termín pro neumělou, „neprofesionální“ rockovou hudbu mládeže, vzniklou na základě určitých vzorů

²⁴ PRCHAL, Jan. *Populární hudba ve škole*. Praha: Muzikservis, 1998, str. 16

Do skupiny patřili členové, již zmíněný baskytarista John Deacon, Brian May - kytara, Roger Taylor - bicí a fenomenální hvězdný zpěvák Freddie Mercury.

ABBA

Švédská, ale především anglicky zpívající pop rocková skupina, kterou založila čtveřice muzikantů v roce 1970, avšak jejich vzestup nastal v roce 1974 po vystoupení v Eurovision Song Contest (mezinárodní hudební soutěž), kde soutěžili s hitem Waterloo a získali první místo.

Název skupiny je složen z počátečních písmen interpretů Aghneta Fältskog - zpěv, Björn Ulvåus - kytary, mandolína, zpěv, banjo, Benny Andersson - klávesové nástroje, zpěv a Anni-Frid Lyngstad - zpěv.

3.4 Populární hudba 80. let až do současnosti se zaměřením na rock

„Do 80. let přesáhla řada proudů z let sedmdesátých - ať již to byla new wave - nová vlna, syntezátorový rock a pop, punkem ovlivněný hardcore - silácká hudba se snahou šokovat za každou cenu, styl new romance a také heavy metal, který se diferencioval na řadu odnoží, včetně určitého splynutí s pop music v tzv. popmetal.“²⁵

Rockovou vlnou přicházející ze Seattlu se stalo trio Nirvana prosazující tzv. grunge²⁶. Nejvýraznějším stylem osmdesátých let je heavy metal, new romance, gotický rock²⁷, hip hop²⁸, house²⁹, techno³⁰ a moderní R & B³¹. „Zhruba od počátku 80. let se

²⁵ PRCHAL, Jan. *Populární hudba ve škole*. Praha: Muzikservis, 1998, str. 17

²⁶ grunge = podžánr alternativního rocku, vycházející z hardcore punku a heavy metalu

²⁷ gotický rock = hudební styl, který se vyvinul z anglického punk rocku a post punku

²⁸ hip Hop = typický název pro newyorskou lidovou hudební kulturu 80. a 90. let. Typickou formou je recitace do funkového základu (rap) s tanečním vyjádřením (break - dance).

²⁹ House = styl, který spočívá na principu míchání funkových nahrávek na podkladu automatických bicích. Jde tedy o předělané hotové nahrávky jiných interpretů.

setkáváme s pojmem stadionový rock. Sem řadíme skupiny a zpěváky rockových směrů a stylů, kteří mají na to, aby „vyprodali stadióny“ (Queen, Sting, Madonna, Elton John, U2 atd.)³² Interpret a jeho hit je nadále v centru pozornosti, mezi největší osobnosti tohoto období se řadí Michael Jackson, Prince, Madonna, Phil Collins, Queen, Stevie Wonder, Tina Turner, Paul Simon, Eric Clapton a velká spousta dalších.

Na začátku 80. let začala nově vzniklá hudební stanice MTV vysílat hudební videoklipy, které jsou dodnes brány jako nejlepší způsob, jak skupinu či interpreta prosadit na hudebním trhu.

Mezi velké hvězdy 80. let u nás lze zařadit Michala Davida, Dalibora Jandu, Báru Basikovou, Michaela Penka a další.

V období 90. let vzrůstá zájem o pop na úkor rockové hudby. Díky rozvoji technologií, především počítačů a internetu, vzniká nepřehledné množství hudby, která také přináší značnou část nekvalitní produkce. „Hudební scéna je již tak nepřehledná, že je jen velmi obtížně zmapovatelná. Hudební invence tvůrců v melodii a textech se zdá již zcela vyčerpána a novum současné populární hudby lze hledat především v osobnosti, charismatu a zvuku skupiny či interpreta.“³³

U nás začátek devadesátých let patří především poprockové skupině Lucie, dále rocková kapela Mňága a Žďorb, punková skupina Tři sestry, hardrocková skupina Alice se zpěvákem Danem Bártou a pražský Plexis.

Jako další skupiny současné hudební scény řadíme Chinaski, Monkey business, J. A. R., Wahnout, Vypsaná fixa, Divokej Bill, Kryštof, Mandrage, Kabát, Tata Bojs, Nightwork a nespočítatelné množství dalších.

³⁰ techno = subžánr elektronické taneční hudby, kde je kladen důraz na rytmus a rychlé tempo

³¹ moderní R & B = rhythm & blues s prvky hip hopu

³² KUHN, Tomáš. *Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy*. 1. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011, str. 137

³³ KUHN, Tomáš. *Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy*. 1. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011, str. 145

V této kapitole vyzdvihnu více rockových kapel pocházejících z České republiky, protože do navazující výzkumné části tohoto období jsem vybrala tvorbu, která by měla respondentům být nejbližší, a to naše vlastní.

Nirvana

Americká grungeová kapela, která vznikla v roce 1987. „Jedna z nejvýznamnějších kapel rockové historie.“³⁴ Členové skupiny Chris Novoselic - basová kytara, Aaron Burckhard - bicí a frontman kapely Kurt Cobain - kytara, zpěv.

Mňága a Žďorb

Česká hudební skupina hrající alternativní rock vzniklá v roce 1987 fungující i dnes v této sestavě: Zuzana Fialová - Zpěv, Petr Fiala - zpěv, kytara, Petr Nekuža - basová kytara, zpěv, Jiří Tibitanzl - saxofony, klávesy, perkuse, zpěv, Martin Knor - kytara, mandolína, Jaromír Mikel - kytara, zpěv a Pavel Koudelka - bicí, zpěv.

J. A. R.

Česká funk-rocková kapela, založená 17. listopadu 1989. můžeme jí spatřit v sestavě: Roman Holý - klávesy, zpěv, Michael Viktořík - rap, Oto Klempíř - rap, tamburína, Dan Bárta - zpěv, rap, Mirek Chyška - kytary, Pavel Zbořil - bicí, Robert Balzar - basová kytara, Filip Jelínek - trombón, Radka Kaspar - saxofon a František Kop - saxofon.

Mandrage

Skupina Mandrage je plzeňská poprocková skupina, která má svůj oficiální vznik datován v roce 2001, od této doby stihli mladí muzikanti získat řadu ocenění. Členové

³⁴ KUHN, Tomáš. *Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy*. 1. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011, str. 147

kapely jsou: Vít Starý - zpěv, kytara, Josef Bolan - kytara, zpěv, Matyáš Vorda - bicí a Michal Faitl - basová kytara.

Kabát

Jedna z nejznámějších českých rockových skupin, založená v Teplicích roku 1983, patří k nejúspěšnějším kapelám v České republice. V roce 2003 získala prvního Zlatého slavíka, další roky jí na kontě přibývali další. Jejím leadrem je zpěvák Josef Vojtek, dalšími členy jsou Tomáš Krulich - kytara, zpěv, Ota Váňa - kytara, zpěv, Milan Špalek - basová kytara, zpěv a Radek Hurčík - bicí, zpěv.

4 Populární hudba a výuka ve škole

Výuka hudební výchovy je na každé základní škole jiná. Snad je to vlivem koncepce vycházející z rámcově vzdělávacího programu a školního vzdělávacího programu, a tedy toho, jak si každá škola přizpůsobí výuku předmětů podle své vybavenosti a svých možností. Na jednu stranu je tento způsob krásnou cestou, jak udělat žákům vnímání hudby a základní hudební vzdělání přístupnější a stravitelnější.

V učebnicích pro první i druhý stupeň základní školy je popsáno, jak mají děti procvičovat a vyvíjet své hudební vzdělání, například v učebnici pro 4. ročník ZŠ poslechová ukázka od skupiny Queen - Bicycle Race má k sobě připsané i hlasové cvičení³⁵, tak, aby si děti mohly zazpívat s poslechem, také je zde uvedeno něco málo o skupině Queen. Z toho vyplývá, že pokud pedagog bude postupovat podle učebnice, bude s dětmi procvičovat jak poslech, tak i hlasovou výchovu i teoretickou část. V těchto knihách se naštěstí nezapomíná na žádný koutek hudby, ať je to hudba umělecká i neumělecká. Z čehož vyplývá, že neumělecká hudba se nevyučuje až na druhém stupni základní školy, ale příprava pro výuku tímto směrem je psána už v učebnicích na prvním stupni ZŠ.

Osmá třída základní školy obsahuje výuku počátků jazzu v USA, kapitola je věnována R & B a C & W v USA, dále rock 60. let v Evropě a i dokonce popis moderních hudebních nástrojů a jejich užití. Jiná učebnice navíc obsahuje hudbu Jaroslava Ježka, folklor, hudební divadlo a film.

Učebnice pro devátou třídu nezapomíná ani na kompletní zdůvodnění, k čemu vlastně hudební výchovu ve výuce na základní škole potřebujeme a čím nás obohacuje. Je zde i popsáno, proč se tuto informaci žáci dozvídají až v posledním ročníku základní školy. Důvodem, proč se žáci 9. třídy dozvídají až nyní, je ten, že v tomto věku se předpokládá, že už se musejí pomalu začít rozhodovat sami za sebe, a že jsou mnohem vyspělejší než v nižších ročnících. A proč mají hudební výchovu? Učebnice

³⁵ LIŠKOVÁ, Marie a Lukáš HURNÍK. *Hudební výchova pro 4. ročník základní školy*. 1. vyd. Ilustrace Jana Laudová. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998, str. 90

argumentuje tím, že „Hudba, to je radost, a radost je dokonalost“³⁶. Z populární hudby se děti v devátém ročníku naučí něco o české populární hudbě, jazzu a swingu v Čechách, tramské písni, proč a kdy vznikala divadla malých forem, rozvoj big beatu³⁷, o 70. a 80. letech v české moderní populární hudbě a popis 90. let.

Když jsem dělala průzkum v Základní škole v Kasejovicích, byla jsem hodně zvědavá, jak se zde nyní vyučuje hudební výchova. Po osobním rozhovoru (viz. kapitola 6.3.1 Sémantický diferenciál - Osobní rozhovor) jsem byla překvapená, jak striktně si paní učitelka zakládá na tom, aby děti znaly noty a dějiny hudby, které dle mého názoru děti moc nevyužijí. Poslech písní, které jsem přinesla (viz. kapitola 6.2 Výběr hudebních ukázek), děti bavil, většinu písniček znaly a tak pro ně byl poslech snazší a mohly díky tomu věnovat větší pozornost vznímání jednotlivých bipolárních dvojic sémantického diferenciálu.

³⁶ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Jiří PILKA a Zbyněk CÍSAŘ. *Hudební výchova pro 9. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998, str. 10

³⁷ big beat = typ moderní populární hudby dnes označovaný jako rock

5 Vnímání hudby dítětem

V této kapitole se krátce zaměřím na to, od jaké doby jsou děti schopni vnímat hudbu a vývoj jejich hlasu.

Vnímání hudby dítěte začíná už v době před narozením, je však podmíněn vývojem sluchovou citlivostí. V době od nultého roku života až do tří let se dítěti vyvíjejí sluchové i hlasové schopnosti. V této době se utváří i smysl pro rytmus. Některé děti jsou schopni okolo druhé roku života čistě zazpívat jednoduchou píseň, i když textu nemusí být vždy rozumět.

V předškolním věku jsou děti schopné rozlišovat výšku tónu (vyšší a nižší) a zopakovat znějící tón. Ve věku od 6 do 12 let se dítě dále hudebně vyvíjí a je více schopné vnímat slyšenou i zpívanou hudbu.

Od 12 do 15 let života dítěte (což je cílová skupina respondentů v této práci) jsou děti schopné lepšího rozlišování a analýzy hudby. Zvláštní charakteristikou dětí tohoto věku je jejich výrazná záliba hudby v nadměrné intenzitě zvuku, která je jedním ze základních faktorů rockové hudby.

Ve věku od 15 až do 20 let dochází k celkovému zklidnění a dozrávání, v tomto věku tedy lépe vnímají hudbu a zvuky.

František Sedlák uvádí, že „V duševním životě pubescenta dochází k zásadním změnám. Mění se jeho cítění a myšlení se stává intenzivní, hlubší a abstraktnější.“³⁸, „Nový pohled na svět a rozvoj intelektu prohlubují i hudební vnímání, které zde dosahuje téměř vrcholu rozvoje.“³⁹, což je dle mého názoru věc, díky které děti v tomto věku vnímají daleko citlivěji. Dále zde F. Sedlák uvádí, že si dospívající libují

³⁸ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy 2*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1984, str. 44

³⁹ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy 2*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1984, str. 44

v nadměrné síle hudební reprodukce, která je již na hranici fyziologické únosnosti, což by mohlo mít následky na dospívající ucho, jako třeba poškození sluchu.⁴⁰

⁴⁰ SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy 2*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1984

6 Výzkum

K uskutečnění výzkumu mě přivedla především myšlenka při mé pedagogické praxi v Základní umělecké škole v Blatné, kde vyučuji zpěv a elektronické klávesové nástroje, jak žáci staršího školního věku vnímají jimi tolik požadovanou hudbu. Jak cítí její rychlost, sílu, zda vnímají radost či smutek v melodii a k tomu patřící text písně. O tom, zda upřednostňují spíše hudbu vytvořenou před jejich narozením nebo až po něm.

6.1 Cíl výzkumu, výběr výzkumného vzorku

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak žáci staršího školního věku vnímají a prožívají vybrané skladby z oblasti rockové hudby a jaké zaujímají postoje k vnímané hudbě. Cílovou skupinou respondentů byli žáci staršího školního věku, což je 8. a 9. třídy základní školy. Pro výzkum jsem vybrala Základní školu v Kasejovicích. Rozhodla jsem se sledovat každou třídu zvlášť, přestože si tito žáci jsou velice věkově blízcí. U žáků deváté třídy očekávám, že jejich hodnocení poslouchaných ukázek bude citlivější a více soustředěné než u žáků ze třídy osmé.

Ve třídě byl dost malý celkový počet žáků, ale podle pohlaví byli respondenti téměř na polovinu, takže pro analýzu zjištěných údajů a interpretaci výsledků jsem se rozhodla stanovit srovnávací kritéria, a to:

a/ dívky – chlapci, kdy jsem z každé třídy odděleně porovnávala rozdíl mezi děvčaty a chlapci, neboť se domnívám, že tento rozdíl vnímání může být velice klíčový,

b/ osmá třída – devátá třída, protože mě zajímá, zda se projeví rozdíly ve vnímání hudby v průměrném věkovém vzorku u dětí s malým věkovým rozdílem.

Zjištěné výsledky zaznamenám do grafů průměrných hodnot sémantického diferenciálu, a to pro jednotlivé zkoumané skladby: The Beatles - Let It Be, Olympic - Vlák, co nikde nestaví, AC/DC - Highway To Hell, Queen - The Show Must Go On, Kabát - Virtuóz a Mandrage - Františkovy lázně. Podle výše stanovených srovnávacích kritérií.

6.2 Výběr hudebních ukázek

Hudební ukázky jsem vybrala v kombinaci českých i zahraničních interpretů, jejichž vznik je datován od 60. let až do současnosti, vybírala jsem skladby tak, aby každá skladba zastoupila každé desetiletí. Takto jsem se rozhodla, protože mým cílem bylo zjistit, jak žáci vnímají hudbu pro ně „novější“ a „starší“. Snažila jsem se vybrat písně, které mají různé tempo, náladu, sílu a energii, protože se domnívám, že i respondent ve věku 14 - 15 let bez jakéhokoliv hudebního vzdělání je schopen takové faktory rozeznat a posoudit, jak on sám tyto rozdíly vnímá.

Jednalo se o následující ukázky:

a) The Beatles - Let It Be

Tato píseň vznikla v roce 1969, má charakter pomalé písně, jejíž refrén, kde se zpívá „Nech to být“, tuto píseň velice umocňuje a dává jí sílu.

b) Olympic - Vlák, co nikde nestaví

Písnička z roku 1983, kterou skupina Olympic poprvé uvedla na albu „Olympic v Lucerně“, její R & R rytmus a kytarový riff z ní dělá energickou a chytlavou písničku, která se ale bohužel po dvou minutách pouze opakuje.

c) AC/DC - Highway To Hell

Australská hardrocková skupina přivedla písničku Highway To Hell na stejnojmenném albu na svět v roce 1979, píseň měla okamžitý úspěch. Písnička je velice energická, přestože se v ní zpívá o cestě do pekla, má sílu a je rychlejšího tempa.

d) Queen - The Show Must Go On

Celosvětově známá a uznávaná kapela Queen nám tuhle krásnou písničku dala až v roce 1991 na albu s názvem „Innuendo“. Písnička je pomalého tempa, má několik částí, takže není nudná, má v sobě velkou sílu a energii.

e) Kabát - Virtuóz

Píseň Virtuóz pochází z alba „Corrida“ z roku 2006, už samotný název alba v sobě ukrývá energii a sílu. Tempo písně je vysoké a její text velmi komický.

f) Mandrage - Františkovy lázně

Mladičká, stále oblíbenější plzeňská skupina Mandrage a její písnička Františkovy lázně, která se ukrývá na prvním místě alba „Moje krevní skupina“ z roku 2011, je rychlá a její syntezátorový zvuk jí dává energii.

6.3 Výběr metod výzkumu

Pro zjištění recepce reprodukované hudby jsem vybrala metodu sémantického diferenciálu, protože v sobě zahrnuje prvky estetického a emocionálního vnímání, prožívání a hodnocení hudby. Jako další metodu výzkumu jsem zvolila osobní rozhovor, díky kterému jsem pak mohla lépe vyhodnocovat výsledky zvukového dotazníku

6.3.1 Sémantický diferenciál

Nachází uplatnění především v hudebně pedagogickém výzkumu. Jeho autorem je C. E. Osgood. „Sémantický diferenciál vystihuje tzv. konotativní⁴¹ významy pojmů (tedy to, co pojmy představují pro subjekt), což se může odlišovat od denotátu (od toho, co znak má vyjadřovat). Zkoumané osoby disponují s určitým souborem pojmů, jimž na základě svých pocitů a myšlenkových operací přisuzují určitý význam. K tomuto účelu se respondentovi nabízejí tabulky obsahující bipolární dvojice adjektiv (rychlý - pomalý, hezký - ošklivý apod.). Prostor mezi jejich protikladnými významy je rozčleněn do stupňů, vyjadřujících odlišnosti ve významech a respondent na základě svého subjektivního zvážení volí ten stupeň, který nejpřesvědčivěji vyjadřuje jeho pocity. Jde tedy o spojení dvou metod - škálovací a asociační⁴²“⁴³

Pro použití techniky sémantického diferenciálu jsem se rozhodla proto, že umožňuje písemný záznam poslechových vjemů přímo během poslechu ukázek a zpracování zvukového dotazníku individuálně každým respondentem. Posluchačům je přehrávána hudební ukázka a každý jednotlivý respondent zaznamenává v průběhu poslechu nebo těsně po jeho skončení své dojmy a svá hodnocení poslechového zážitku. Kvantitativní hodnocení na číselné škále umožňuje vyčíslit hodnoty sémantického diferenciálu a tyto pak následně porovnat pro různé výzkumné účely.

Osobní rozhovor

S žáky jsem pro doplnění mých informací provedla před a po každé zvukové ukázce osobní rozhovor, kdy jsem se ptala, na přehrávanou skladbu, kterou právě slyšeli a kterou uslyší. Dále mé otázky směřovali na hodiny jejich hudební výchovy. Zda mají rádi hudbu, ať aktivně či pasivně (jestli jsou sami hráči na hudební nástroj či zpívají

⁴¹ konotativní = emocionálně významový

⁴² asociační = sdružující, spojovací, přičleňovací

⁴³ VÁŇOVÁ, Hana a Jiří SKOPAL. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice: (vysokoškolská učebnice)*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002, str. 71

nebo jen hudbu poslouchají). Když poslouchají hudbu, jestli vědomě nebo jen jako zvukovou kulisu.

Další osobní rozhovor byl proveden s ředitelem školy (který dle mého názoru má vědět o tom, jak se na škole učí hudební výuka, což tak i bylo). Rozhovor s učitelkou hudební výchovy nebyl proveden z důvodu její nepřítomnosti.

6.4 Realizace výzkumu

Dotazování respondentů se uskutečnilo dne 15. 2. 2012 v 8. a 9. na Základní škole v Kasejovicích. Výzkumu se účastnilo 35 žáků, z toho 17 žáků z 9. třídy (10 chlapců a 7 dívek) a 18 ze třídy 8. (10 chlapců a 8 dívek), v 8. třídě nebyly dva záznamové listy řádně vyplněny, proto jsem je do průměru nezapočítávala. Výzkum byl proveden v každé třídě zvlášť, pokaždé v rámci jedné vyučovací hodiny (45 minut).

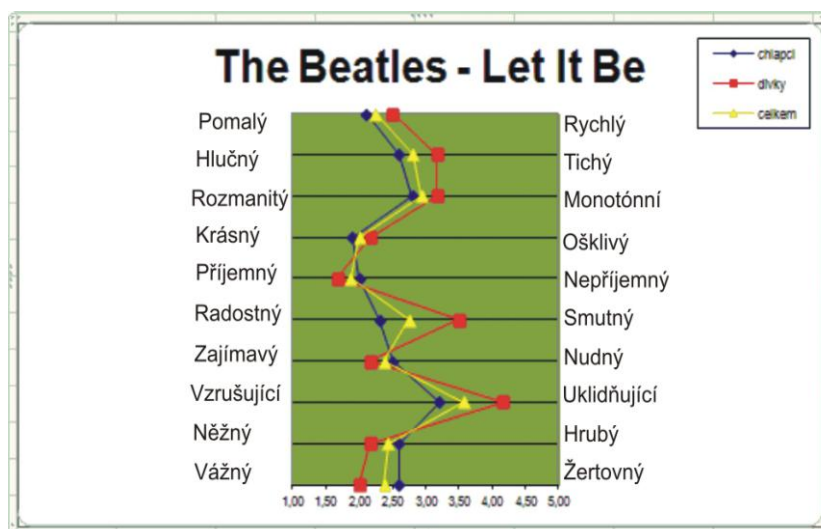
Žákům jsem slovně i pomocí příkladu na tabuli vysvětlila, jak se mají záznamové listy správně vyplňovat. Rozhovorem s respondenty jsem objasnila význam všech bipolárních dvojic. Ukázky byly přehrány z CD v pořadí od první po šestou, dle dotazovacích listů, vždy jsem pro kontrolu ještě dvakrát sdělila, kterou skladbu uslyší, její konkrétní název i interpreta, každá písnička zazněla minimálně jednou a dále podle potřeby žáků.

Po hodnocení každé ukázky jsem s respondenty promluvila o každé ukázce zvlášť, o písni, o interpretech, o vzniku kapely.

6.5 Výsledky výzkumu a jejich interpretace

6.5.1 Výsledky výzkumu žáků 8. třídy

Ukázka č. 1: The Beatles - Let It Be

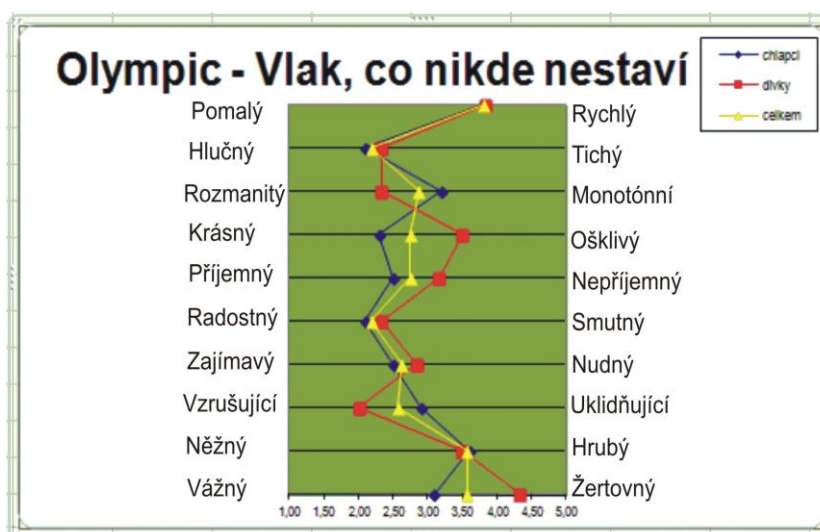

Obr. 1: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 1

Z grafu vidíme, že jako celek hodnotili žáci skladbu jako uklidňující a příjemnou. Dívky měly v hodnocení větší výkyvy a hodnotily píseň jako spíše pomalou, velmi příjemnou, spíše smutnou a spíše uklidňující. Chlapci hodnotili jako velmi krásnou, spíše příjemnou, pomalou a vážnou. Jednotlivé křivky se téměř kopírují, z toho soudím, že názor na píseň je velmi podobný u obou pohlaví.

Já sama jsem zaznamenala, že žáky píseň zajímala do první poloviny, než stihli vyplnit dotazník, pak je díky své délce spíše nudila.

Ukázka č. 2: Olympic - Vlak, co nikde nestaví

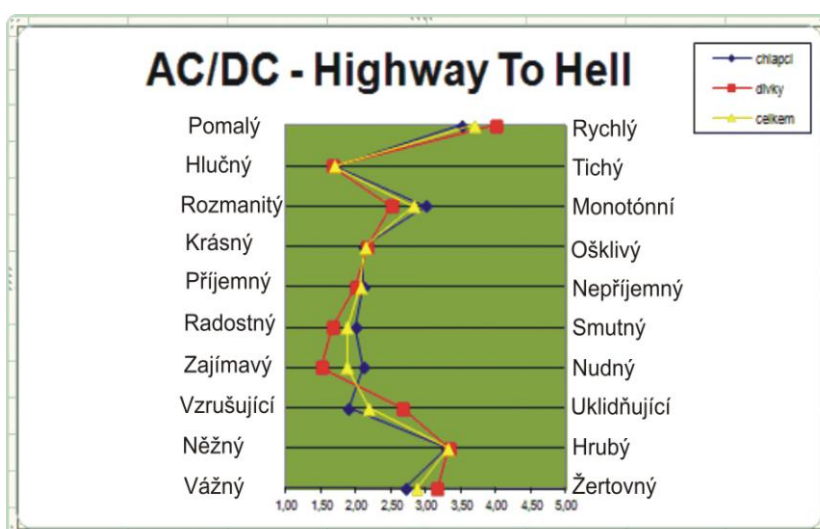

Obr. 2: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 2

Píseň třídě jako celku přišla spíše příjemná, radostná a zajímavá. Dívky měly opět vyhraněnější názor a nejvíce jim skladba přišla spíše žertovná, radostná a zajímavá. Chlapcům se skladba jevila jako spíše vzrušující, zajímavá a krásná.

Nyní se nepotvrdila má domněnka, že žáci budou píseň vnímat velmi rychle. Přes jejich momentální výraz v obličeji mě mile překvapilo hodnocení spíše zajímavá.

Ukázka č. 3: AC/DC - Highway To Hell

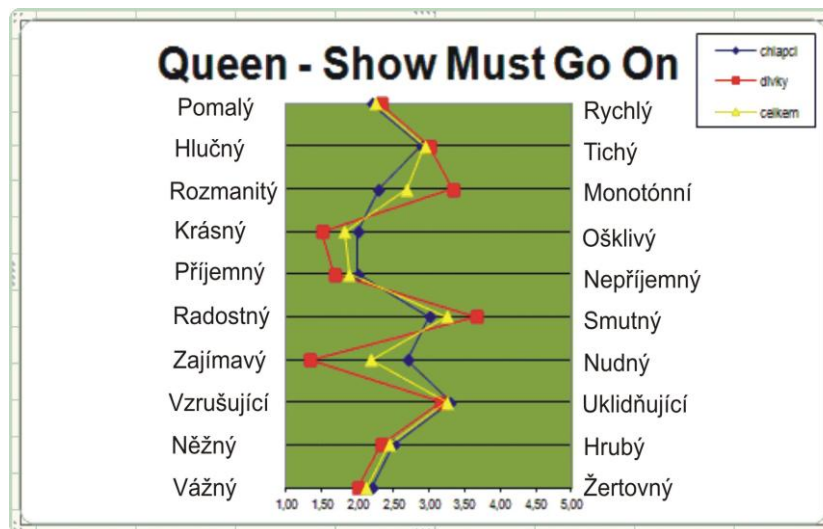

Obr. 3: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 3

Z grafu vidíme, že dívky mají opět vyhraněnější vnímání než chlapci, vnímají tuto píseň jako velmi zajímavou, hlučnou a radostnou. Chlapci hodnotili píseň jako velmi hlučnou a vzrušující. Celá třída hodnotila skladbu jako velmi hlučnou, zajímavou a radostnou.

Velmi mě překvapilo hodnocení chlapců, kdy píseň označili jako ani pomalou ani rychlou.

Ukázka č. 4: Queen - The Show Must Go On

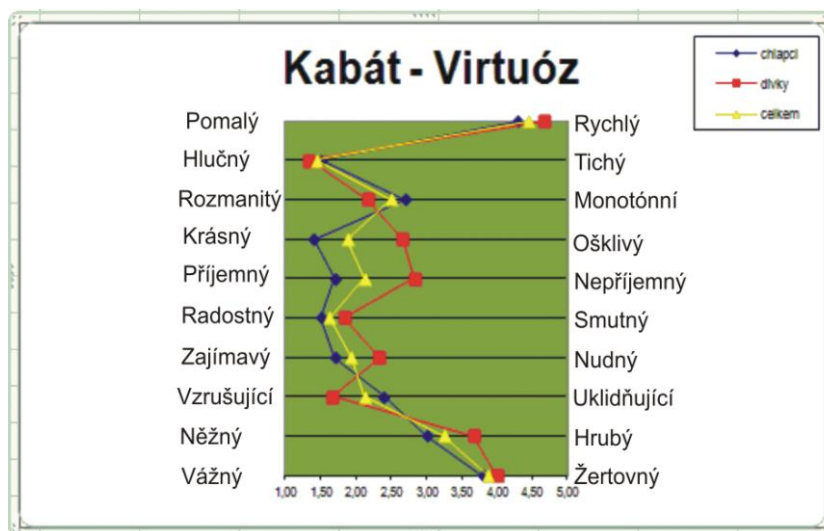

Obr. 4: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 4

Tuto píseň hodnotily dívky jako velmi krásnou, velmi příjemnou a velmi zajímavou, dále jim přišla spíše pomalá. Chlapci se drželi při střední hranici a skladba se jim jevila jako spíše pomalá, spíše příjemná, spíše krásná a zdála se jim jako spíše vážná. Celkem píseň třída hodnotila jako velmi krásnou a velmi příjemnou.

Respondenti mě nijak významně nepřekvapili, obdobné výsledky jsem očekávala.

Ukázka č. 5: Kabát - Virtuóz

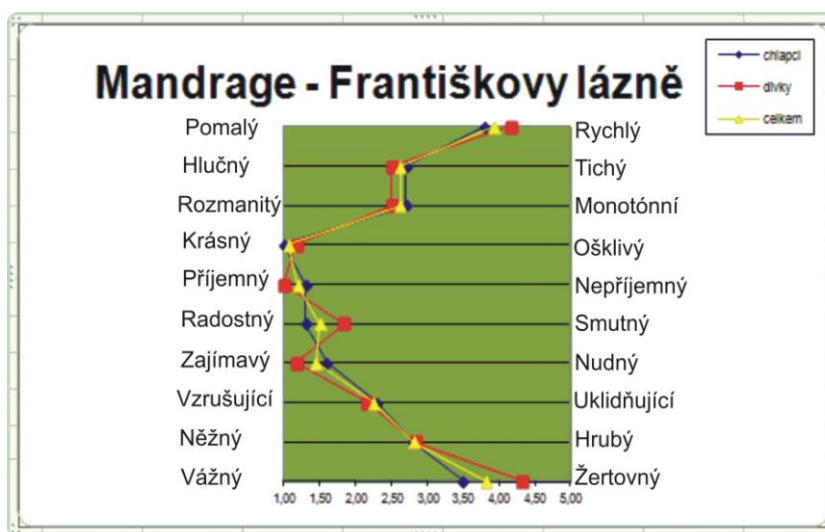

Obr. 5: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 5

Z grafu vidíme, že dívky hodnotily skladbu jako velmi rychlou, velmi radostnou, velmi hlučnou a velmi vzrušující. Chlapci tentokrát viděli hodnotící hranici jinde než dívky a písnička v jejich hodnocení dopadla jako velmi rychlá, velmi hlučná, velmi zajímavá, velmi krásná, dále velmi radostná a velmi příjemná. Celkové hodnocení písničky v této třídě dopadlo následovně, skladbu vnímali jako velmi rychlou, velmi hlučnou, velmi krásnou a velmi radostnou.

Dle předchozích hodnocení chlapců mě mile překvapilo jejich hodnocení, když se jejich hodnoty posunuly i do krajních mezí grafu.

Ukázka č. 6: Mandrage - Františkovy lázně

Obr. 6: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 6

Z grafu vidíme, že se respondentům známá píseň velmi líbila. Dívky hodnotily píseň jako velmi krásnou, velmi příjemnou, kdy jejich průměrný výsledek vyšel na úplně nejkrajnější hranici grafu, a to s číslem 1. Výsledek hodnocení chlapců je velmi obdobný jako výsledek dívek. Celkové hodnocení skladby je tudíž na stejné úrovni jako hodnocení dívek.

Ačkoliv mně osobně tato písnička nikterak nezaujala, dětem se moc líbila a pro velký úspěch ji chtěly slyšet ještě jednou.

6.5.2 Výsledky výzkumu žáků 9. třídy

Ukázka č. 1: The Beatles - Let It Be

Obr. 7: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 1

Dívky tuto píseň hodnotily jako velmi zajímavou, spíše zajímavou a spíše krásnou. Chlapci vnímali skladbu jako velmi příjemnou a velmi krásnou, dále jim přišla spíše vážná a spíše pomalá. Celkově respondenti hodnotili píseň jako velmi příjemnou.

Hodnocení respondentů vyšlo tak, jak jsem předpokládala.

Ukázka č. 2: Olympic - Vlak, co nikde nestaví

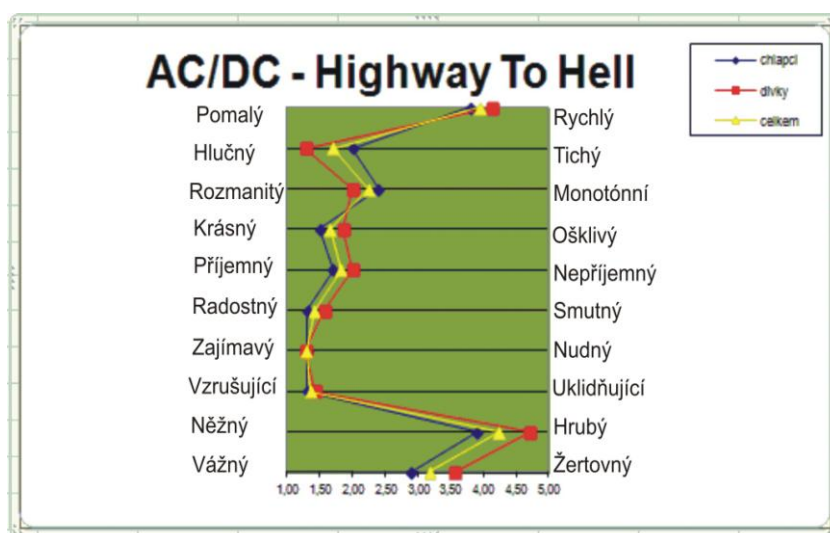

Obr. 8: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 2

Z grafu vyplývá, že dívky hodnotily píseň jako velmi rychlou a velmi hlučnou. Chlapci naopak skladbu ohodnotili jako velmi radostnou a velmi vzrušující. Celkové hodnocení písně v této třídě bylo jako velmi rychlá, velmi hlučná a velmi vzrušující.

Překvapilo mě, jak se zde lišilo hodnocení chlapců a dívek. Toto je krásný příklad, jak funguje sémantický diferenciál. Můžeme do nejmenších detailů pozorovat, jak děti vnímají skladbu, když jsou rozdělení dle pohlaví.

Ukázka č. 3: AC/DC - Highway To Hell

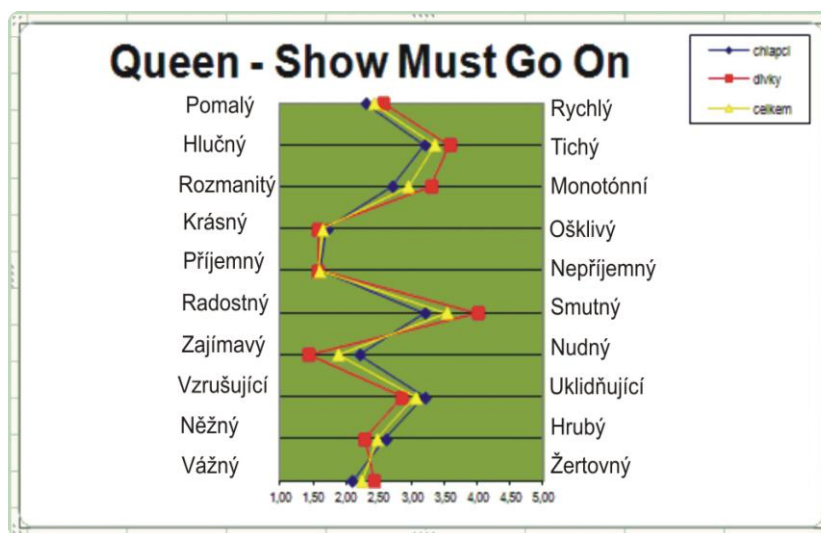
Obr. 9: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 3

Z grafu vidíme, že dívky vnímaly skladbu v hodně okrajových mezích dotazníku, označily ji jako velmi rychlou, velmi hlučnou, velmi radostnou, dále jako velmi krásnou, velmi zajímavou a vzrušující. Chlapci, na rozdíl od dívek, hodnotili skladbu jako velmi příjemnou, avšak stejný výsledek jako u dívek vyšel v bodech velmi krásný, velmi radostný, vzrušující a zajímavý. Celkový výsledek byl hodně ovlivněn krajním ohodnocením dívek.

Překvapilo mě, že dívky tuto skladbu označily jako velmi hrubou a zároveň krásnou, domnívám se, že toto hodnocení je typické pro věk, ve kterém byl výzkum prováděn. U

chlapců se mi líbil rozdíl mezi jimi a dívkami, že skladbu vnímali jako spíše hrubou, oproti dívkám, které ji označily jako velmi hrubou, ze kterého vyplývá, že dívky mohou být stále označovány jako „něžné pohlaví“.

Ukázka č. 4: Queen - The Show Must Go On

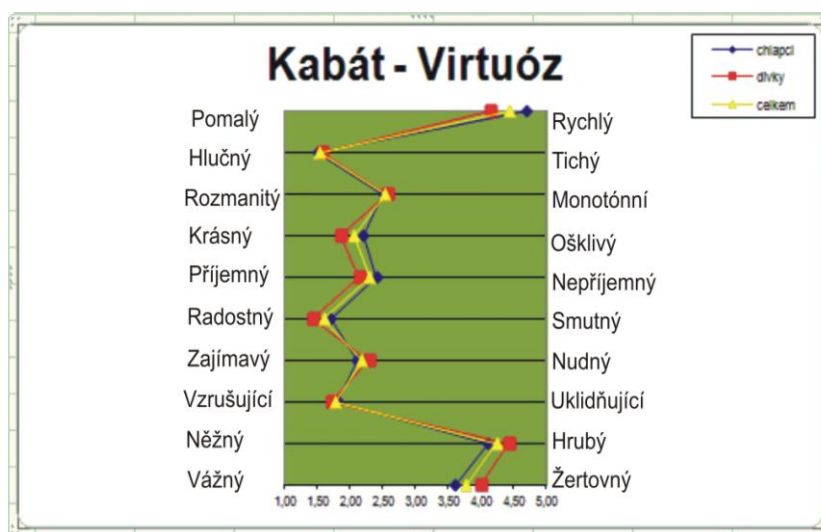

Obr. 10: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 4

Tuto písničku dívky vnímaly už méně vyhraněně, než skladbu předchozí. Označily ji jako velmi krásnou, velmi smutnou, velmi příjemnou a velmi zajímavou, další označení písničky bylo jako spíše něžnou a spíše pomalou. Chlapci hodnotili obdobně jako dívky, a to jako velmi krásnou a velmi příjemnou. Celkové hodnocení dopadlo velmi podobně.

V této ukázce mě hodnocení nepřekvapilo, myslím, že výsledek vyšel přesně dle mých očekávání.

Ukázka č. 5: Kabát - Virtuóz

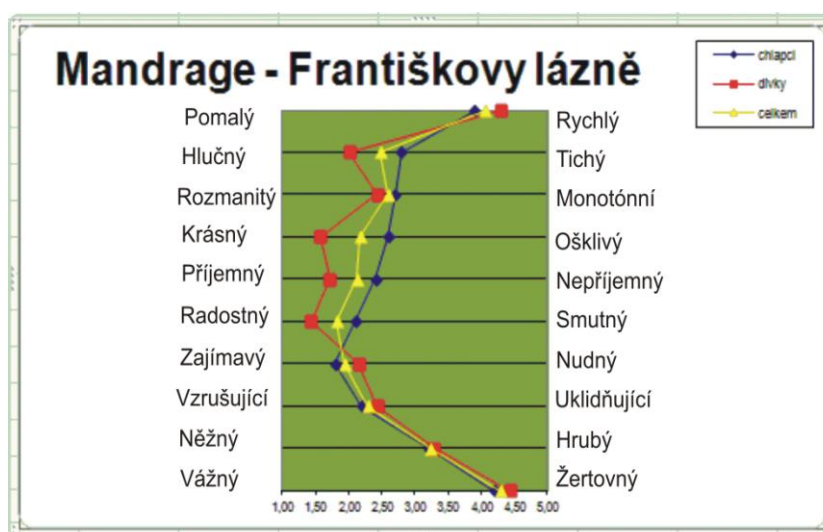

Obr. 11: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 5

Hodnocení této písně se u obou pohlaví téměř shodovalo, jediný rozdíl byl v hodnocení dívek při označení skladby jako velmi krásná a chlapců spíše krásná a u dívek při označení písně jako velmi žertovná a chlapců spíše žertovná, avšak i v těchto bodech byly pouze drobné nuance. Celkově tedy skladbu označili jako velmi rychlou a hlučnou, dále jako velmi radostnou a vzrušující.

V tomto výsledku mě překvapilo pouze to, že celkově respondenti hodnotili skladbu jako spíše krásnou, ačkoliv jim je velice blízká.

Ukázka č. 6: Mandrage - Františkovy lázně

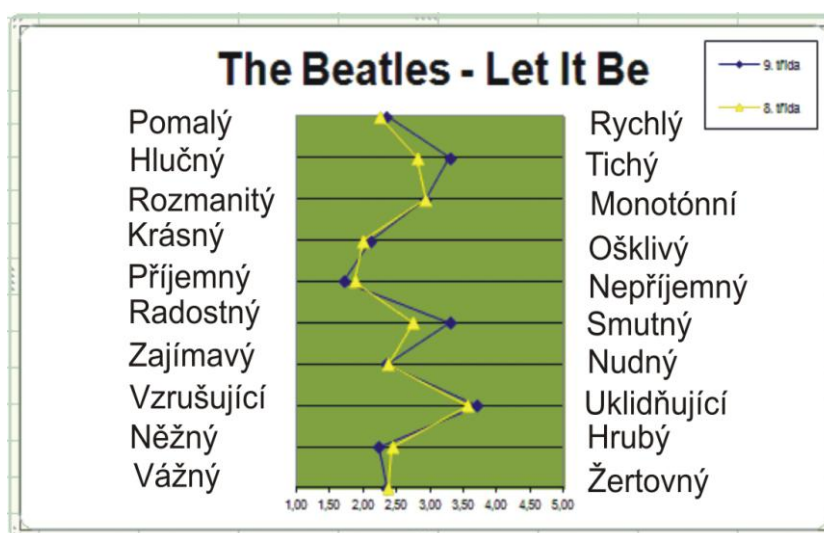
Obr. 12: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 6

Z tohoto grafu vidíme, že dívky byly daleko vyhraněnější než chlapci. Hodnotily píseň jako velmi rychlou, velmi krásnou, dále jako velmi příjemnou, velmi radostnou a velmi žertovnou. Chlapci se naopak drželi střední cesty, i přesto se našly dva krajnější body, které byly velmi zajímavý a velmi žertovný, dále vnímali skladbu jako spíše radostnou a spíše vzrušující.

V této písničce jsem, vzhledem k frekvencovanosti této písničky v rádiích, očekávala hodnocení spíše v okrajových částech, jako například velmi krásný.

6.5.3 Porovnání žáků 8. a 9. třídy

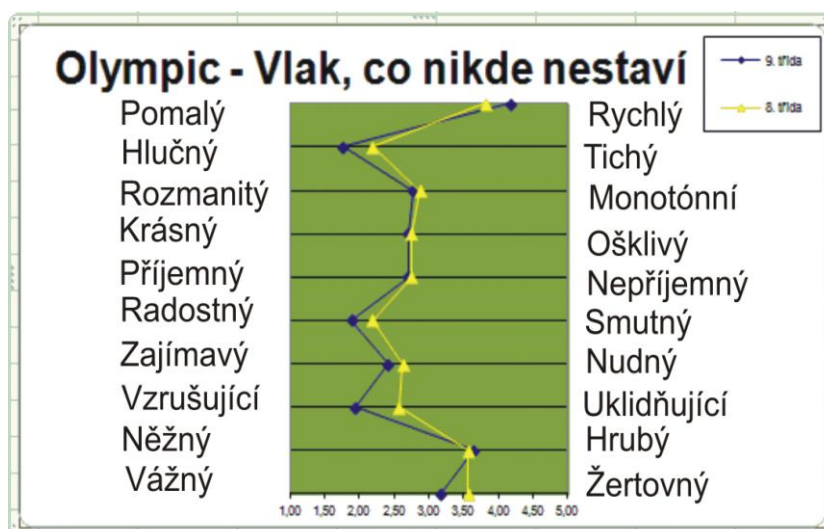
Ukázka č. 1: The Beatles - Let It Be

Obr. 13: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 1

Z grafu vidíme, že obě třídy hodnotily velmi podobně, nejpatrnější rozdíl této skladby byl v hodnocení hlučný - tichý a radostný - smutný. Myslím, že takový výsledek vnímání obou tříd vyšel především proto, že píseň pro tuto věkovou kategorii není až tak známá, jako písně novější.

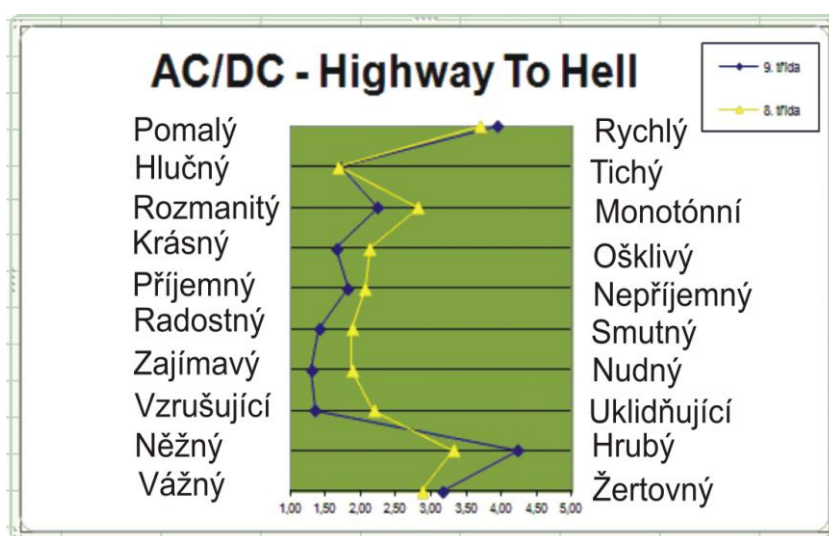
Ukázka č. 2: Olympic - Vlak, co nikde nestaví

Obr. 14: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 2

Obě třídy opět hodnotily píseň velmi podobně, i když už jde zde vidět větší vychýlení než v předchozí ukázce. Žáci 9. třídy byli v hodnocení o trochu vyhraněnější, než žáci ze třídy 8. Žáci 9. třídy hodnotili píseň více jako rychlou, hlučnou, radostnou, zajímavou a vzrušující. Rozdíly však byly minimální.

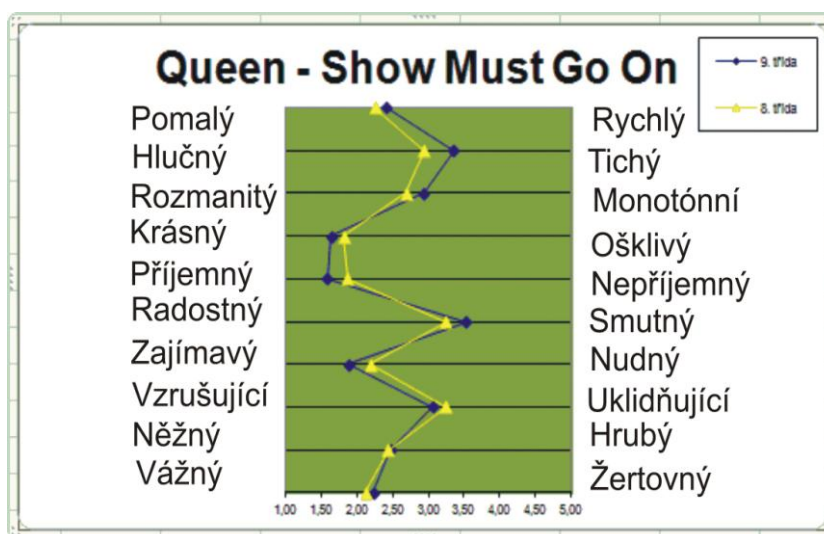
Ukázka č. 3: AC/DC - Highway To Hell

Obr. 15: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 3

V této hudební ukázce vidíme rozdíly ve vnímání respondentů. Žáci z 9. třídy byli oproti žákům 8. třídy velmi vyhraněni. Domnívám se, že tento v místech velký rozdíl je způsoben větší vyzrálostí starších respondentů, možná také proto, že skladba jim je bližší, byť jen o jeden rok. Další možností, proč je zde vidět takový rozdíl by mohlo být celkové zaměření třídy, kde jsem díky osobnímu rozhovoru zjistila, že žáci 9. třídy mají radši „tvrdší“ hudbu než žáci ve třídě 8.

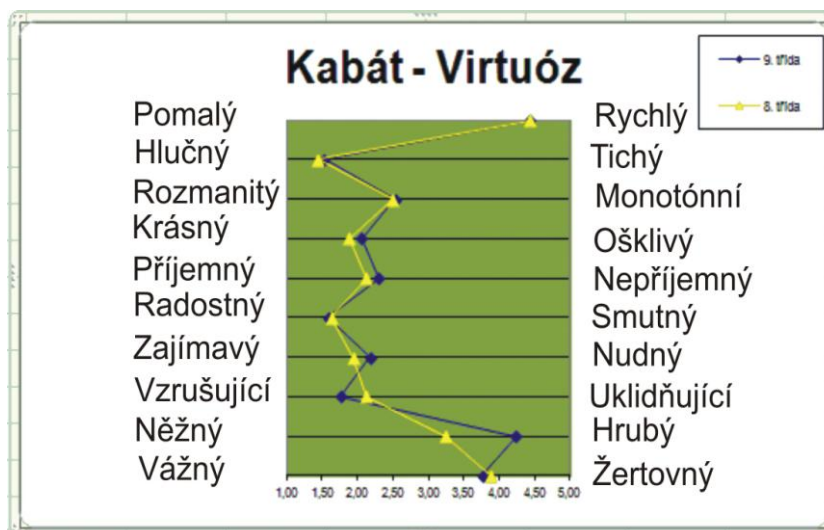
Ukázka č. 4: Queen - The Show Must Go On

Obr. 16: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 4

Z grafu vidíme, že žáci obou tříd vnímají skladbu velmi podobně, ale větší výkyvy můžeme opět vidět u žáků ze třídy 9.

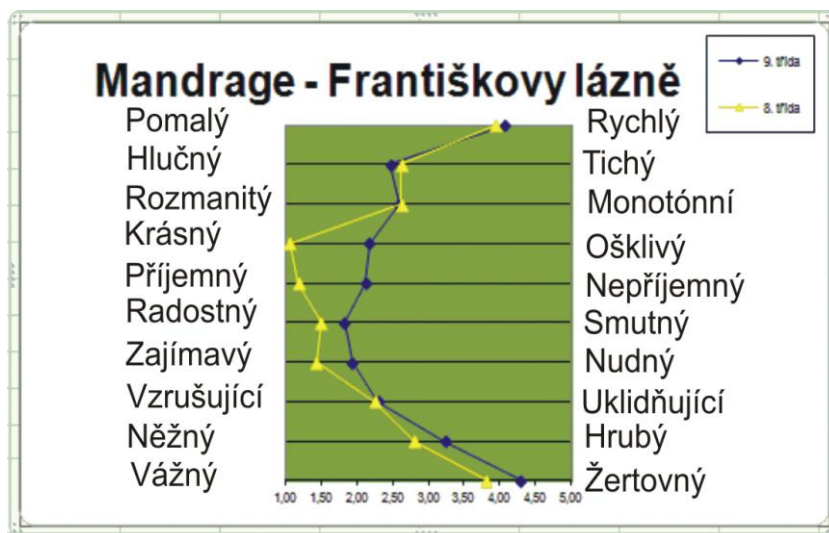
Ukázka č. 5: Kabát - Virtuóz

Obr. 17: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 5

Opět téměř totožné hodnocení tříd ukazuje, že vnímání hudby v tak malém věkovém rozdílu je téměř stejné a jsou zde pouze drobné nuance. V této ukázce byly opět o něco vyhraněnější žáci 9. třídy, větší rozdíl v hodnocení nastal pouze ve dvojicích něžný - hrubý, když žáci 8. třídy necítili skladbu tak hrubou jako žáci 9. třídy.

Ukázka č. 6: Mandrage - Františkovy lázně

Obr. 18: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 6

Z grafu vidíme, že v hudební ukázce, která je svým datem vzniku nejbližší respondentům, se zde vnímání zcela otočilo a velmi vyhranění zde byli žáci z 8. třídy. Soudím, že žáci 9. třídy vnímali tuto skladbu nejvíce po textové stránce, proto ji ohodnotili jako velmi žertovnou. Naopak u žáků 8. třídy si myslím, že hodnotili píseň s velkým přihlédnutím k její oblíbenosti.

Výzkum, který jsem provedla, jsem porovnávala s výzkumnou zprávou o plnění grantového projektu Ministerstva kultury ČR zabývající se Hudebními posluchači v České republice z roku 2001, kde autor, PhDr. Mikuláš Bek, Ph.D., zpracovává informace od respondentů ve věku od 18 do 75 let. Píše zde o vážné i populární hudbě. Já si pro porovnání z této publikace vybrala kapitolu s názvem Rock.

V této kapitole autor zkoumá, jaké je procento mužů nebo žen, kteří mají Rock - velmi neradi, spíše neradi, nevadí jim, spíše rádi a velmi rádi, není to zde bohužel rozdělené podle věku. Pokud se zaměřím na výsledek velmi rád/a, je jasné, že muži mají mnohem raději rock než ženy. V mém výzkumu, když se zaměřím na bipolární dvojice krásný - ošklivý, chlapci hodnotí rockové písně kladněji než dívky.

Mikuláš Bek dále zmiňuje Postoje rocku podle kategorizovaného věku, kde nejvyšší kladné hodnocení rockové hudby spadá pro věk do 24 let.

Podle výsledku mého výzkumu jsem došla k závěru, že rocková hudba se líbí i dětem staršího školního věku.

Závěr

Mým cílem v bakalářské práci bylo zjistit, jak děti staršího školního věku vnímají rockovou hudbu, jestli pouze jen jako zvukovou kulisu nebo nad touto hudbou i přemýšlí, nebo zda je jejich obliba tohoto žánru pouze přetvářkou kvůli začlenění se do kolektivu.

V teoretické části jsem stručným způsobem osvětlila vývoj populární hudby se zaměřením na rock od vzniku tohoto žánru po současnost. V této kapitole jsem přihlížela k výběru hudebních ukázek, které jsem použila pro výzkum (viz. výše) na Základní škole v Kasejovicích. Dalším bodem, který jsem zařadila do teoretické části, byly funkce hudby s přihlédnutím k probíranému žánru. Vnímání hudby dítětem od doby v prenatálním období až do dospělosti. Do bakalářské práce jsem zařadila kapitolu o výuce populární hudby ve škole, kde jsem zjistila, že pro výuku hudební výchovy existuje velké množství učebnic, ze kterých lze při výuce čerpat, v nichž je zahrnutá i populární hudba ať z pohledu hudby rockové, jazzové, ale i etnické.

Podářilo se mi získat dostatečné množství vyplněných zvukových dotazníků, které jsem mohla použít pro výzkum, jehož získané výsledky popisují v kapitole 6.5 *Výsledky výzkumu a jejich interpretace*. Díky těmto výsledkům se mi podařilo nalézt odpověď na mnou v úvodu položené otázky. A to, že děti jsou schopny vnímat hudbu cíleně, přemýšlet nad jejím tempem, textem, zajímavostí, podle svého cítění jí dokážou ohodnotit podle libosti či nelibosti, kdy v rockové hudbě převažuje hodnocení libosti. Díky teoretickým poznatkům a výzkumným výsledkům jsem také zjistila, že mají tuto hudbu rády proto, že v nich vzbuzuje emocionální cítění, které je v tomto věku velmi rozvíjeno, tudíž je dle mého názoru a pozorování pouhá snaha o začlenění se do kolektivu zde jen minimálním důvodem obliby rockové hudby.

Myslím, že výzkum má přínosné výsledky už díky tomu, že jsem použila techniku sémantického diferenciálu, která se mi během této činnosti velmi osvědčila pro její možnosti, které jsou schopny během poslechu hudby zachytit prvky estetického a emocionálního vnímání, prožívání a hodnocení hudby.

Domnívám se, že by u této bakalářské práce bylo zajímavé a možné rozšíření například s tématem vnímání hudby jazzové, o které si myslím, že u dětí není tak známá a oblíbená, dle mého úsudku je to nejspíš proto, že k jejímu poslechu je nutná vyšší úroveň hudebních znalostí.

Seznam použité literatury a pramenů

ADAMS, Simon. *Dětská ilustrovaná encyklopedie*. 2., rev. vyd. Překlad Soňa Dernerová, Martina Polícarová, Luboš Trávníček. Praha: Slovart, 1995, 184 s. ISBN 80-858-7105-X; 4. svazek.

Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]. Vyd. 1. Praha: Academia, 2001, 834 s. ISBN 80-200-0982-5.

HUGHES, James. *Velká obrazová všeobecná encyklopedie*. České vyd. 1. Praha: Svojtka, 1999, 792 s. ISBN 80-723-7256-4.

CHARALAMBIDIS, Alexandros. *Hudební výchova pro 8. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998, 151 s. ISBN 80-723-5041-2.

CHARALAMBIDIS, Alexandros, Jiří PILKA a Zbyněk CÍSAŘ. *Hudební výchova pro 9. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998, 126 s. ISBN 80-723-5012-9.

KUHN, Tomáš. *Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy*. 1. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011, 176 s. ISBN 978-80-261-0018-8 (BROŽ.) :.

LIŠKOVÁ, Marie a Lukáš HURNÍK. *Hudební výchova pro 4. ročník základní školy*. 1. vyd. Ilustrace Jana Laudová. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998, 103 s. ISBN 80-723-5045-5.

MATZNER, Antonín a Ivan POLEDŇÁK a Igor WASSERBERGER. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. Část věcná*. Praha: Supraphon, 1983.

MIHULE, Jaroslav, Ivan POLEDŇÁK a Petr MAŠLAŇ. *Hudební výchova pro osmý ročník základní školy*. Vyd. 2. Praha: Fortuna, 1997, 254 s. Učebnice pro základní školy. ISBN 80-716-8496-1.

MIHULE, Jaroslav, Petr MAŠLAŇ a František MOURYC. *Hudební výchova pro 9. ročník základní školy a pro víceletá gymnázia*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1997, 261 s. ISBN 80-716-8500-3.

POLEDŇÁK, Ivan. *Stručný slovník hudební psychologie*. 1. vyd. Praha, 1984, 459 s. ISBN 02-008-84

PRCHAL, Jan. *Populární hudba ve škole*. Praha: Muzikservis, 1998, 65 s. ISBN 80-862-3300-6.

SEDLÁK, F. *Didaktika hudební výchovy 2*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1984

SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. Praha: Supraphon, 1974. ISBN neuvedeno.

SKALIČKA, Janek. *Hvězdy české populární hudby*. 1. vyd. Praha: Fragment, 1999, 63 s. ISBN 80-720-0347-X.

VÁŇOVÁ, Hana a Jiří SKOPAL. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice: (vysokoškolská učebnice)*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002, 196 s. ISBN 80-246-0435-3.

Wikipedia.org. RICHARDSON, LaTanya, Bobby CANNAVALE, Michole WHITE a Steve SHILL. *100 Centre Street* [online]. United States: A, 2001-12-11 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.wikipedia.org/>

Resumé

Tato bakalářská práce zachycuje problematiku vnímání rockové hudby u dětí staršího školního věku. Je rozdělena do dvou částí. První část je teoretická, kde se zabývám vývojem populární hudby se zaměřením na rock. Věnuji se zde také psychologickým aspektům vnímání hudby rockové a funkcím tohoto žánru. Dále popisuji výuku hudební výchovy na základní škole.

V praktické (výzkumné) části jsem prostřednictvím zvukového dotazníku zjišťovala, jakým způsobem jsou schopni žáci osmé a deváté třídy vnímat rockovou hudbu. V závěru práce jsou zveřejněny výsledky tohoto výzkumu s porovnáním chlapců a dívek v každé třídě zvlášť.

Summary

This work captures the issue of perception of rock music in school children. It is divided into two parts. The first, theoretical part, deals with the development of popular music, focusing on rock. In this part I also pay attention to the psychological aspects of rock music perception and functionality of this genre. In addition I describe different possibilities of the music education in the primary schools.

In the practical part I examined the ability of the pupils of the eighth and ninth grade to understand to the rock music. The research was realised through the audio questionnaire. Each class was examined separately; the boys' and the girls' results were compared subsequently. The findings are stated at the end of this work.

Seznam obrázků

Obr. 1: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 1

Obr. 2: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 2

Obr. 3: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 3

Obr. 4: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 4

Obr. 5: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 5

Obr. 6: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 6

Obr. 7: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 1

Obr. 8: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 2

Obr. 9: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 3

Obr. 10: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 4

Obr. 11: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 5

Obr. 12: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 6

Obr. 13: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 1

Obr. 14: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 2

Obr. 15: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 3

Obr. 16: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 4

Obr. 17: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 5

Obr. 18: Graf sémantického diferenciálu k ukázce č. 6

Seznam příloh

Příloha č. I: Ukázka záznamového listu

Příloha č. II: CD s hudebními ukázkami

Přílohy

Příloha č. I: Ukázka záznamového listu

ZŠ Kasejovice

třída:

Žena - Muž

1 Velmi krásná

2 Spíše krásná

3 Ani krásná ani ošklivá

4 Spíše ošklivá

5 Velmi ošklivá

The Beatles - Let It Be

	1	2	3	4	5
1. Pomalý					Rychlý
2. Hlučný					Tichý
3. Rozmanitý					Monotónní
4. Krásný					Ošklivý
5. Příjemný					Nepříjemný
6. Radostný					Smutný
7. Zajímavý					Nudný
8. Vzrušující					Uklidňující
9. Něžný					Hrubý
10. Vážný					Žertovný

Olympic - Vlak, co nikde nestaví

	1	2	3	4	5
1. Pomalý					Rychlý
2. Hlučný					Tichý
3. Rozmanitý					Monotónní
4. Krásný					Ošklivý
5. Příjemný					Nepříjemný
6. Radostný					Smutný
7. Zajímavý					Nudný
8. Vzrušující					Uklidňující
9. Něžný					Hrubý
10. Vážný					Žertovný

AC/DC - Highway To Hell

	1	2	3	4	5
1. Pomalý					Rychlý
2. Hlučný					Tichý
3. Rozmanitý					Monotónní
4. Krásný					Ošklivý
5. Příjemný					Nepříjemný
6. Radostný					Smutný
7. Zajímavý					Nudný
8. Vzrušující					Uklidňující
9. Něžný					Hrubý
10. Vážný					Žertovný

Queen - The Show Must Go On

	1	2	3	4	5
1. Pomalý					Rychlý
2. Hlučný					Tichý
3. Rozmanitý					Monotónní
4. Krásný					Ošklivý
5. Příjemný					Nepříjemný
6. Radostný					Smutný
7. Zajímavý					Nudný
8. Vzrušující					Uklidňující
9. Něžný					Hrubý
10. Vážný					Žertovný

Kabát - Virtuóz

	1	2	3	4	5
1. Pomalý					Rychlý
2. Hlučný					Tichý
3. Rozmanitý					Monotónní
4. Krásný					Ošklivý
5. Příjemný					Nepříjemný
6. Radostný					Smutný
7. Zajímavý					Nudný
8. Vzrušující					Uklidňující
9. Něžný					Hrubý
10. Vážný					Žertovný

Mandrage - Františkovy lázně

	1	2	3	4	5
1. Pomalý					Rychlý
2. Hlučný					Tichý
3. Rozmanitý					Monotónní
4. Krásný					Ošklivý
5. Příjemný					Nepříjemný
6. Radostný					Smutný
7. Zajímavý					Nudný
8. Vzrušující					Uklidňující
9. Něžný					Hrubý
10. Vážný					Žertovný